

FRI-2B.312-1-NS-08

SPECIFICITY OF THE FORENSIC PSYCHOLOGICAL EXAMINATION OF MINOR SUBJECTS, VICTIMS OF SEXUAL CRIMES

Assoc. Prof. Silvia Krushkova, PhD

Department of Public health and health care,

“Angel Kanchev” Univesity of Ruse

Phone: 0882517554

E-mail: krovshkova@mail.bg

Abstract: *The article examines an extremely topical topic of forensic psychology, namely the specifics of preparing a forensic psychological conclusion for minors who have been the subject of sexual assault. Two main supporting aspects are noted in the clinical study of the group, on the one hand what is their clinical ability to give credible testimony, and on the other hand how the experience of sexual violence has affected and will affect their further development. In addition to the specifics questions that are the subject of the forensic psychological examination of minors victims of sexual violence, the basic steps of the methodology of conducting the overall research are presented, taking into account the calendar age and the trauma experienced by the sexual violence.*

Keywords: *forensic psychology, minors victims, sexual violence.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Съдебно-психологичното експертизиране при малолетни субекти жертви на сексуални престъпления не излиза от общата рамка на съдебно –психологичната експертиза по принцип, но притежава определени специфики, които изискват специфични умения от съдебния психолог, както и да бъдат разгледани, изследвани и обсъдени специфични аспекти на когнитивните и личностови възможности на малолетните лица станали жертва на сексуални престъпления. Клиникопсихологичното изследване на малолетните жертви на сексуални престъпления е необходим елемент на диагностичния процес при съвременното съдебнопсихологично освидетелстване. По своя характер и целите, които си поставя, то се различава съществено от психодиагностиката на малолетни лица в ежедневната клинична практика. Клиникопсихологичното изследване, извършвано в рамките на съдебно – психологичното освидетелстване на малолетни субекти, жертви на сексуални престъпления, се ръководи от следните цели:

- подпомага пряко експертната оценка за степента на свидетелската годност;
- разкрива степента на когнитивна зрялост спрямо календарната възраст;
- разкрива особеностите на личността, въпреки нейната незрялост;
- подпомага диагностицирането на състоянието, в което се намира жертвата на сексуално посегателство след преживяното престъпление (Donchev, I., 1987).

ИЗЛОЖЕНИЕ

Редица социални, психологични и физиологични фактори предпоставят специалния правен режим за малолетните при определяне на тяхната свидетелска годност като свидетели и/или жертви на сексуални престъпления. Съдебнопсихологичната практика сочи, че при тях съществуват и специфични особености в психичната дейност и съотношението експерт – освидетелстван, които изискват особен експертен подход и задълбочени клинични познания от страна на експерта – съдебен психолог. Затрудненията при категоричното клинично уточняване са свързани от една страна с обстоятелството, че при малолетните субекти често симптоматиката е много динамична и зависи от календарната възраст на детето и функционирането му до момента на инцидента, който то е преживяло като жертва на блудствени действия.

Свидетелската годност често е обект на експертна оценка при малолетни субекти, свидетели и/или жертви на сексуални престъпления. Тук трябва да се отбележи много съществен момент, а именно, че съдебният психолог-експерт не е компетентен да прецени достоверността на конкретните показания. Той може да установи само „дали психичните недостатъци(свързани с личностовата незрялост, когнитивна незрялост, дефицит в когнитивното функциониране, временна задръжка в развитието с непатологична генеза и педагогична и социална занемареност) са нарушили годността на субекта „да възприема правилно фактите, имащи значение за делото, или да дава достоверни показания за тях”. Съдебно-психологичната експертиза оценява психологичната годност на лицето. Съдът е този, който преценява дали годният свидетел съзнателно дезинформира, или вече е забравил фактите. Изисква се изключително структурирана клинична преценка на свидетелската годност при малолетни, свидетели и/или жертви на блудствени действия тъй като не винаги са годни като свидетели, независимо, че блудствените действия спрямо тях са доказани обективно. Поради своята внушаемост и склонност към афективно обусловено поведение обаче те по-лесно могат да деформират показанията си(поради въздействие на лица, от които са в зависимост, поради изпитване на чувство на срам и притеснение, поради невъзможността ясно да вербализират своите преживявания, както и в резултат на проведен по неподходящ начин разпит).(Ruseva, N., 2015).

Не по-малко съществен факт е, че малолетните деца т.е. децата до 14 годишна възраст не са статични субекти, а те са в процес на динамично развитие. Много е важно да се прецизира и нивото на умствено развитие спрямо календарната възраст, както и спрямо други фактори, имащи влияние върху него, а именно различни положителни ефекти, както и вредни ефекти от биологичен и социално-психологичен характер.(Safuanov, F. S., 2018)

Затрудненията при категоричното клинично уточняване са свързани с обстоятелството, че при малолетните субекти, често симптоматиката е твърде „меко” манифестирана, продуктивните прояви са парциални, фрагментиране синдромите са малко специфични

Тези данни трябва да бъдат използвани като модел за разбиране на възрастовите параметри на социализацията. От своя страна и възрастовата периодизация трябва да служи като модел. Задължително е да се идентифицират спецификите на нормалното развитие, свързана с възрастта, психическата или психологична патология и причините за нея.

Традиционното провеждане на клинични и психопатологични изследвания при изготвяне на съдебно – психологично заключение при малолетни лица, жертви на сексуални престъпления в повечето случаи е недостатъчно, защото независимо от липсата на психологична патология в тесния смисъл на понятието, етапът и естеството на психосексуално развитие при отделните субекти зависи от календарната възраст, както и в средата, в която растат и се развиват до момента на сексуалното посегателство върху тях. Тези фактори също са определящи за поведението на тези субекти в криминалната ситуация, така и са важни за разликите във възприемането на събитията, настъпващи с тях, както и последващи процесуални способности т.е. способността на тези лица да участват в досъдебното и съдебно разследване.

Въпросите, на които експертите в такава експертна ситуация са длъжни да обсъдят и да дадат отговор могат да бъдат формулирани по следния начин, а именно:

- Може ли жертвата по отношение на психосексуалното си развитие или поради някакви аномалии на сексуалността по време на престъплението правилно да разбере естеството и значението на действията на престъпника или да се противопостави предвид обстоятелствата на конкретна ситуация?
- Може ли жертвата в нивото на психосексуалното си развитие или поради възможни аномалии на сексуалността правилно да възприема такива и подобни обстоятелства?
- Предвид психическото състояние, индивидуалните психологически характеристики и нивото на психическото развитие, може ли жертвата правилно да възприема обстоятелства, имащи отношение към случая и да свидетелства за тях;

- Предвид календарната възраст жертвата способна ли е да възпроизвежда правилно събития и факти, касаещи престъплението?
- Да се определи способността на жертвата на сексуално престъпление предвид неговата ментално състояние, индивидуалните психологически характеристики и
- ниво на умствено развитие, да разбира същността и значението на извършените с него действия или да се противопостави на извършителя/извършителите?
- Какви са психологичните причини жертвата да променя своите показания?

В съдебно-психологичната оценка на малолетни лица, жертви на сексуално насилие съществува още една специфика, на която трябва да се обърне внимание, а именно в каква степен преживяното насилие се е отразило върху способността лицето правилно да възпроизвежда факти от инцидента и какви поражения е оказало и ще оказва претърпяното насилие върху състоянието на жертвата непосредствено след събитието и върху психологичното развитие и съзряване за в бъдеще. В много от случаите в практиката се оказва, че емоционалните увреждания са обикновено по-сериозни и с по-голям негативен ефект върху съзряването и развитието на детето, жертва на сексуално престъпление, отколкото физическите травми. Емоционалните поражения върху малолетните жертви на сексуално престъпление, са по-невидими за околните, но много видими за професионалистите, притежаващи квалификация и опит в съдебно-психологичното експертизиране.

Експертната оценка на малолетни жертви на сексуални престъпления се осъществява при съществуването на три условия, които изискват съдебно-психологична експертиза:

- Установяване на безпомощно състояние на жертвата;
- Установяване на способността да свидетелства;
- Определяне на тежестта на психологичните наранявания, които са специални елементи на сексуалното престъпление.

При осъществяването на съдебно-психологична експертиза при малолетни жертви на сексуални престъпления е важно да се преценят експертните стъпки предвид точната календарна възраст на жертвата. От там и методологията, по която ще бъде извършена цялостната експертна оценка. Освен стандартните психологични тестове е важна поведението на експерта, как ще структурира своето експертно интервю, какви въпроси ще задава и по какъв начин ще се задават за да не бъде сугестирана жертвата, имайки предвид това, че колкото по-ниска е възрастта на малолетната жертва, толкова е по-лесно тя да бъде сугестирана и манипулирана макар и неволно по време на експертната оценка.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Извършването на прецизно съдебно-психологично експертизиране на малолетни жертви на сексуални престъпления изисква висок професионализъм и квалификация от експерта. От голямо значение за екзактното експертно заключение е специалистът експерт да притежава специалност по клинична психология и по възможност квалификация по съдебна психология, от друга страна експертът трябва да е запознат със спецификите на изготвянето на съдебно-психологична експертиза на малолетни жертви на сексуални престъпления. Важно е експертът да се съобрази с календарната възраст на жертвата, с нейните ментални възможности, със степента на емоционално развитие, както и с обстоятелствата, при които е извършено сексуалното престъпление, и не на последно място експертът да отчете фините психологични поражения, които са нанесени върху детската психика на малолетните жертви. Познавайки спецификите на съдебно-психологичната експертиза при малолетни жертви на сексуално насилие, професионалистите, участващи като експерти в досъдебното и съдебно производство ще могат прецизно да представят своите становища, като по този начин ще подпомогнат самия правораздавателен процес.

REFERENCES

Ruseva, N. (2015). The child – a victim of a crime, Austrian Journal of Humanities and Social Sciences, Vienne, V. 3-4, ISSN 2310-5593

Safuanov, F.S.(2018). Theoretical foundations of complex psychological psychiatric expertise. (*Оригинално заглавие: Сафуанов Ф.С., Теоретични основи на комплексната съдебно психологична-психиатрична експертиза стр.644-663*).